

Registriranje malih poduzeća u BiH: Implementacija Europske povelje

Nikolina Obradović

Reforma procesa registracije privrednih subjekata i implementacija Povelje

U Bosni i Hercegovini, proces registracije privrednih subjekata se reformira od 2002. godine, kada je projekt „Reforma procesa registracije u BiH“, financiran od DiFD-a, počeo sa radom. Od tada, BiH je potpisala Povelju o malim poduzećima zajedno sa ostalim zemljama Zapadnog Balkana na samitu u Solunu u junu 2003. godine, usvojen je Okvirni zakon o registraciji privrednih subjekata 2004. godine i donijeti harmonizirani entitetski zakoni 2005. godine. Unatoč ovim regulatornim novinama i preuzetim međunarodnim obvezama, na implementacionoj strani ništa se nije izmjenilo i registraciona procedura je ostala ista kao prije 2002. godine. Doing Business Report za 2006. godinu daje dobar sažetak problema (prikazano u tabeli ispod): poduzetniku u BiH treba u prosjeku 54 dana da registriira poslovnu aktivnost po cijeni koja je jednaka 37% bruto nacionalnog dohodka po glavi stanovnika.¹

Pored već navedenog, iz studije se vidi da prilikom registracije poslovne aktivnosti poduzetnik će se suočiti sa nizom dodatnih problema: nedostatak informacija, kompleksnost procedure zbog koje puno puta mora posjetiti više ureda zbog jedne potvrde, neophodnost uzimanja advokata i neizvjesna duljina procesa.

Pored problema koji se odnose na kašnjenje sa implementacijom novih zakona o registraciji privrednih subjekata usvojenih 2005. godine - čijom implementacijom bi se reduciralo vrijeme potrebno za procesuiranje zahtjeva za registraciju na 5 dana i došlo do unaprijeđenja sadašnjeg sustava registracije koji se odvija u sudovima - registracija je generalno opterećena procedurama koje su suštinski u kompetenciji drugih državnih institucija, poimenice Porezne uprave. Na primjer, poduzetnik koje ne može dobiti Potvrdu o izmirenim poreznim obvezama od Porezne uprave, ne može pokrenuti ni proces registracije. Dodatno, obveza uplaćivanja depozita od 2000KM, koja je uvedena kako bi se osiguralo da poslovni subjekt ima sredstva za podmirivanje obveza, je jedan od najskupljih izdataka na koje mali poduzetnici moraju misliti. Dodatno, ova mjera ne služi svrsi zbog koje je prvobitno donesena. Uz sve ovo, poduzetnici su generalno suočeni sa nedostatkom informacija o procesu registracije i time su osuđeni na plaćanje advokatskih usluga kako bi pripremili dokumentaciju za sud.

Proces registracije kakav je sada, ne može se okvalificirati kao efikasan. U slučaju da proces registracije ostane neizmjenjen, ignorirajući zakone o registraciji privrednih subjekata donesene 2004 i 2005. godine, može se očekivati da će mnoge kompanije koje posluju na crno ostati i dalje neregistrirane, što ovim kompanijama

Sažetak

Glavni doprinos studije „Registriranje malih poduzeća u Bosni i Hercegovine: Implementacija EU Povelje o malim poduzećima“ je analiza reforme procesa registracije u zemlji na primjeru registracionog suda u Mostaru, prezentirajući problem u širem kontekstu unaprijeđenja poslovnog okruženja, smanjenja sive ekonomije i stvaranja preduvjeta za kreiranje pouzdane ekonomske politike.

Evaluacija i analiza procesa registracije kako se provodi danas je data u prvom dijelu studije, dok je u drugom dijelu dokumenta data evaluacija istog procesa, kako će izgledati, nakon implementacije legislative koja je usvojena 2004 i 2005. godine. Naglasak je stavljen na urgentnost implementacije ovih zakona i time unaprijeđenje i modernizaciju sadašnjeg sustava što treba imati za cilj ubrzanje procesa registracije. Studija definira dugoročne ciljeve na temelju najbolje svjetske prakse i preporuka Povelje o malom poduzetništvu.

Indikator	Bosna i Hercegovina	Region	OECD
Procedure (broj)	12	9.6	6.5
Vrijeme (dani)	54	36.4	19.5
Cijena (% dohodak po glavi stanovnika)	40.9	13.5	6.8
Min. capital (% dohodak po glavi stanovnika)	57.4	49.1	41.0

Izvor: World Bank Doing Business Report 2006: Bosnia and Herzegovina

¹ Svjetska banka: Doing Business Report za Bosnu i Hercegovinu za 2006. godinu; Izvešće je temeljeno na informacijama o proceduri registracije koje važe za Sarajevski registracioni sud; Procijenjeni bruto nacionalni dohodak po glavi stanovnika je 2440\$.

Nikolina Obradović

je završila diplomski i post diplomski studij iz ekonomije i razvojnih studija na Queen Mary i London School of Economics, na Londonskom sveučilištu. U Bosni i Hercegovini je radila za razne međunarodne organizacije (OSCE, OHR and IOM) i vladine institucije. Trenutno radi kao neovisni konsultant i u isto vrijeme pohađa doktorski studij na Zagrebačkom sveučilištu.

ograničava mogućnost razvoja. Pored činjenice da rad na crno omogućava zaradu i posao, čime se generalno ublažava razina siromaštva, ova činjenica bi trebala ozbiljno zabrinuti vladu zbog problema oporezivanja i generalno reguliranja poslovnog okruženja. Nedostatak politike spram razvoja malog poduzetništva i spram reforme registracionog procesa, se reflektira u maloj poreskoj osnovici i nesposobnosti države da kreira adekvatnu javnu politiku i donese odgovarajuće investicione odluke.

Efikasniji proces registracije će doprinjeti unaprijeđenju kompletnog okruženja za privatni sektor i podići standarde efikasnosti i transparentnosti vladinih institucija. Bolji i efikasniji sustav registracije bi omogućio i statističke analize za utvrđivanje politike, procjene vezane za ubiranja prihoda i posmatranje ekonomskih trendova. U zemlji kao što je Bosna i Hercegovina, gdje je percepcija javnosti o korumpiranosti državnih i sudskih službenika velika, mjere koje bi doprinjele povećanju transparentnosti i efikasnosti vladinih službi, doprinjele bi i mjenjanju ove negativne percepcije koju građani imaju spram vladinih institucija.

Preporuke:

Obzirom da su entitetske vlade u zadnje vrijeme učinile značajan napredak dajući odobrenje za instalaciju elektronske Glavne knjige registra i usvajajući Pravilnik o tehničkoj uporabi Glavne knjige registra poslovnih subjekata, entitetski zakoni o registraciji privrednih subjekata usvojeni 2005. godine će se polako početi primjenjivati. Međutim, kako bi se osiguralo funkcioniranje sustava kao i njegova održivost, dodatne preporuke moraju biti implementirane:

- Dodatno osposobljavanje službenika suda kako bi se osiguralo pravilno i unificirano implementiranje relevantne legislative i korištenje elektronskog sustava.
- Obezbjediti kadrovske i financijske resurse kako bi se relevantne informacije iz postojeće baze podataka o registriranim poduzećima

prenijele u elektronsku bazu podataka (bit će potrebna najvjerojatnije jedna godina kako bi se ovaj posao završio).

Međutim, proces registracije se neće u mnogome poboljšati samim uvođenjem elektronskog Jedinog registra, obzirom da će mnogi problemi kojim je ovaj proces opterećen ostati neizmjenjeni. Održivost procedure sudske registracije koja je definirana Okvirnim zakonom o registraciji privrednih subjekata može postati upitna ako se ne uvedu nove reforme. Poimenu: online registracija kako bi se osigurala transparentnost i veća efikasnost procesa, snižavanje troškova i uklanjanje nepotrebnih zahtjeva i procedura. Stoga, vlade treba da sprovedu sljedeće preporuke u budućnosti:

- Kako bi se uvela online poslovna registracija ili dala mogućnost slanja registracionog zahtjeva i dokumentacije putem elektronske pošte, potrebno je usvojiti Zakon o elektronskom poslovanju i Zakon o agenciji. Zakon o elektronskom potpisu je usvojen krajem 2006. godine, dok su pomenuta dva zakona u parlamentarnoj proceduri već neko vrijeme i još uvijek nisu usvojena. Pored ovih zakona potrebno je uraditi adekvatne izmjene Zakona o kancelarijskom poslovanju kako bi vladine institucije mogle službeno razmjenjivati i slati dokumentaciju elektronskim putem.
- Obveza uplaćivanja depozita od 2000KM, treba biti eliminirana amandmanima na Zakon o privrednim društvima.
- Obveza nametnuta od strane Porezne uprave: Potvrda o izmirenim poreznim obvezama, treba biti ukinuta. Porezna uprava treba koristiti sopstvene mehanizme za utjerivanje poreznih dugovanja;
- Ispunjavanje tehničkih uvjeta za obavljanje poslovne djelatnosti može se riješiti na način da poduzetnik prilikom registriranja u Poreznoj upravi izjavom potvrdi da poslovni prostor ispunjava tehničke uvjete. Nakon

što poduzeće počne sa radom, nadležni inspektor može da izdađe na teren i provjeri navode iz izjave.

- Sudske takse za registraciju poslovnih subjekata su definirane kantonalnim zakonima iz ove oblasti, a u RS- u entitetskim zakonom. U budućnosti, ove takse treba smanjiti tako da odražavaju stvarne troškove postupka, kao i harmonizirati na razini države. Nakon što sustav jedinstvenog registra profunkcionira biti će moguće nakon izvjesnog perioda uraditi procjenu stvarnih troškova procesa registracije na sudu, za koje se očekuje da će biti zanemarivi. Nove sudske takse treba da se odrede na temelju ove procjene. Bilo bi korisno kada bi se sudske takse harmonizirale na razini cijele zemlje tako da se možda na državnoj razini zakonski odredi maksimalan iznos suske takse koji se smije naplatiti za ovu proceduru. Entitetska ministarstva pravde zajedno sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, koje je nadležno za implementiranje Povelje, treba da vode ovaj proces.

- Problem vezan za pristup informacijama neophodnim za registraciju biti će djelomično riješen uvođenjem elektronskog sustava koji će imati svoju web stranicu na kojoj će biti osnovne informacije o procesu registracije. Ovo predstavlja ogroman napredak u poređenju na sadašnju situaciju. Dodatni napor treba biti učinjen kako bi se prikupile sve informacije o procesu otpočinjanja poslovanja i iste postale široko pristupačne – tiskani materijal sa ovim informacijama treba biti dostupan po općinama i registracionim sudovima. Državna i entitetske vlade treba da financiraju ovaj projekt.

- Administrativni formulari i dokumenta potrebna za proces registracije i otpočinjanja poslovanja moraju se izmijeniti na način da postanu jednostavna za popunjavanje i široko dostupna, kako bi se eliminira potreba za odjetničkom asistencijom (a time i dodatni troškovi). Najbolja solucija bi bila kreirati dva ili tri formulara, kojim bi

se obuhvatile sve potrebne informacije o poduzeću koje traže sve vladine institucije. Ovi formulari treba da budu združeni sa instrukcijama za popunjavanje. Kako bi se ovo postiglo, neophodna je šira akcija koja bi uključivala ne samo nadležna ministarstava pravde, nego i porezne uprave, Upravu za neizravno oporezivanje, ministarstava

Obveza uplaćivanja depozita od 2000KM, treba biti eliminirana amandmanima na Zakon o privrednim društvima

financija i Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, koji se moraju suglasiti o uklanjanju nepotrebnih administrativnih procedura i pojednostavljenju formulara (ista grupa treba da izradi i nacionalni strateški okvir za recionalizaciju troškova prema poslovnim subjektima).

- Potrebno je sprovesti edukacionu kampanju koja će široj javnosti predočiti prednosti koje razvoj malog poduzetništvo donosi društvenoj zajednici. Ovo je neophodno kako bi se izmjenila negativna percepcija građanstva i još važnije državnih službenika koju ovi imaju spram poduzetnika.

- U budućnosti, proces registracije treba izmjestiti iz sudova. Idealno bi bilo da se formira agencija za registraciju na državnoj razini sa regionalnim / entitskim ili kantonalnim terenskim uredima koji bi zaprimali zahtjeve za registraciju i procesuirali iste kao glavno registraciono tijelo. Proces registracije za samostalne trgovačke i zanatske radnje treba inkorporirati u sustav registracije privrednih subjekata tako da se sva registracija odvija na istom mjestu.

Fond
otvoreno društvo
Bosna i Hercegovina

Fond otvoreno društvo BiH pokrenuo je Program podrške istraživanjima u oblasti javnih politika početkom 2004. godine. Osnovni cilj programa je unaprijedjenje istraživanja i analize javnih politika kako bi se potaknuo argumentovani dijalog i razvoj takav način donošenja odluka u oblasti javnih politika koji će počivati na relevantnim informacijama i realnim opcijama. Program obuhvata edukaciju iz oblasti istraživanja javnih politika, stipendije za istraživanje i mentorstvo u toku istraživanja. Do sada je, u okviru ovog programa, stipendirano 27 istraživača. Sva istraživanja su dostupna na www.soros.org.ba.